

הרב יעקב אריאל

רעיון העקידה

העקידה – היא מוטיב מרכזי בתולדות עם ישראל, בתפילות, בסליחות ובפיוטים. היא היא השיאים בנסיונותיו של אברהם אב האומה. ומאז ועד היום היא מלווה אותנו בכל אורחות חיינו. השפעתה ניכרת גם על ההלכה, בכמה תחומים. למשל, לדעת הרמב"ם, השופר חייב להיות מאיל דווקא, וכן המזבח, מקומו מכוון ביותר, ועליו לעמוד בדיוק במקום בו נעקד יצחק, שאם לא כן הוא פסול. אולם השאלה העיקרית היא, מה באה העקידה ללמדנו?

רבים סבורים שמסירות הנפש, המרטירולוגיה (פרשת העינויים והסבל של קורבנות רדיפות דתיות) היהודית, שלא היה לה אה ורע בתולדות האנושות, היא לקח העקידה. ואכן ידוע לנו על אבות ששחטו את ילדיהם ובלבד שלא יפלו לשמד (אם כי יש פוסקים ששללו מעשה זה, עיין ב"י יו"ד סי' קנ"ז בדה"ב). אולם האמת ניתנת להיאמר, שמשאת הנפש של היהדות לא היתה מעולם מוות על קידוש ה'. כשאין ברירה, יש אף לפשוט את הצוואר לשחיטה, אולם מי שיכול לברוח ולחיות חיים של תורה במקום אחר, אינו חייב להיעקד. ומסתבר שלדעת הרמב"ם, הדבר אף אסור לו!

אין ספק שמסירות הנפש יְנַקֶּה את השראתה מן העקידה, אולם לא זהו רעיונה הבלעדי של העקידה.

"אדם כי יקריב מכם"

מִרְן הָרֵב קוֹק וְצַ"ל פּוֹתַח אֶת פִּירוּשׁוֹ הַנִּפְלֵא עַל הָעֵקִידָה בְּבִיאור הַפְּסוּק: וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֶּה נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. וְכֵן הוּא כוֹתֵב:

המאורע הגדול, אשר נהיה ליסוד העליה הרוחנית של כל האנושות כולה, כל מה שעבר על אותו צדיק מיום היבראו וכל מה שעבר על המצוי כולו, הוא הכשר לקראת המאורע הנורא הזה, הנותן צורה מפליאה ומאירה לכל היקום (עולת ראי"ה ח"א עמ' פ"ד).

העקידה היא אפוא מהפך בתרבות האנושית. היא פותחת דף חדש בהגות ובאורחות החיים של האדם. הא כיצד? ננסה להסביר את הדברים על פי הבנתנו, עד כמה שזו מגעת.

התפיסה האלילית הפרימיטיבית, אף על פי שהעריצה כוחות עליונים וסגדה להם על פי דרכה, ראתה בפולחן את ריצוים של כוחות אלו, כדי שהאדם יוכל להמשיך את אורח חייו התקין. מין פריעת מס לשלטון, כדי שהלה לא יפריע להכנסה הפנויה, בה חופשי האדם לעשות כעולה על רוחו.

גם בדתות הגדולות, שהתעלו מעל לרמה האלילית, נשארה עדיין תפיסת הפולחן הפרימיטיבית. על האדם לפרוע חובות מסוימים לאל, כדי שיוכל לחיות את יתרת חייו כאוות נפשו. התשלום הוא בדרך כלל לא גבוה. העיסקה כדאית. טובת האדם ותועלתו נשארה, על אף ההכרה במציאות האל. רוב תחומי החיים נשארו ניטרלים, ללא התערבות מיותרת ממרום. מה שנדרש בדרך כלל מהאדם הוא הצהרות יפות וכוונות נעלות, ללא מעשה מחייב.

העקידה הביאה לעולם בשורה חדשה, שעד היום טרם נקלטה היטב. אברהם הראה בנסיון זה, שהאדם בכל אישיותו, בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, בכל הכרתו ובכל תחומי פעילותו – אינו אלא מרכבה לשכינה. הוא מתמסר התמסרות מוחלטת לרצון ה'. הוא עצמו, בנו יחידו, כל תוכניותיו ומפעליו, חייבים להיכלל ברצון ה'. ולא מתוך דיכוי והתבטלות עצמית. אדרבה, מתוך הכרה מלאה בכוחותיו, בתבונותו וברגשותיו, וגם ברגשי האהבה והחמלה. אלא שאת כל אלו הוא מעלה עולה לה'. זוהי משמעותו העמוקה של הקרבן. הוא אינו תחליף לאדם עצמו. אין לו תמורה. אדם כי יקריב מכם – את עצמו חייב האדם להעלות בלהב המזבח. רצונו הפרטי ורצון ה' הופכים להיות חטיבה אחת. רצון ה' הוא רצונו. לית אתר פנוי מיניה.

ההלכה מקיפה את כל חיי האדם ללא שיור כמעט. ואף מה שנשאר פנוי, לכאורה, חייב להתמלא על ידי רצונו הבחירי של האדם. כדי למלא את רצון ה' עליו לנצל כל כשרון, כל מעשה, כל דבר, בבחינת בכל דרכיך דעהו ("שמונה פרקים להרמב"ם", פרק חמישי); קדושים תהיו – קדש עצמך במותרות, ועשית הישר והטוב (רמב"ן בפירושו לתורה ויקרא י"ט ב').

לא מוות על קידוש ה' בלבד, לא ויתור על התבונה העצמית, אלא חיים של קידוש ה'. חיים במלוא אונם, במלוא חיוניותם, ועם זאת, ומחמת זאת, קודש הם לה'.

הרב יעקב אריאל

לא רבים מאתנו מסוגלים לרמה רוחנית כה גבוהה. קל לנו יותר לתרום חפצים שונים במקום לתקן את עצמנו; לקנות ספר תורה, למשל, במקום להגות בו יומם ולילה; לקנות מזוזה מהודרת יותר ותפילין מהודרות יותר, מאשר לנקות את ראשינו ובתינו מפסולת מזיקה. יש המעדיפים לתרום, כדי שיהודים אחרים יעלו ארצה – מאשר לעלות בעצמם; לתרום לגופים ומוסדות של תורה וחסד, במקום להתמסר בעצמם ולטרוח בגופם. בוודאי, כל אחד מהדברים הנ"ל יש לו ערך כשלעצמו, אולם בתנאי שלא ישמש כשעיר לעזאזל, כתרגול של כפרות, אלא כביטוי השתתפותו של האדם במידת יכולתו במעשי המצוה, כשהוא מעוניין בכנות לקיימה בעצמו.

המעשה בארץ ישראל

על יצחק נאסר לצאת לחו"ל. אחרי עקידתו, דינו כדין עולה תמימה שאין להוציאה אל מחוץ למחיצתה: שכון בארץ אשר אומר אליך – אומר המדרש: עשה שכונה בארץ ישראל, הווה זורע, הווה נוטע. דבר אחר: שפן את השכינה בארץ. ושתי הדרשות עולות בקנה אחד. גופו של יצחק נוטע ובונה. רוחו משכנת את השכינה. כל פעילותו ועיסוקיו מכוונים אך ורק לשם שמים ולא לשום פנייה אחרת.

אין השכינה שורה בארץ ישראל במקום פגום, חרב ושומם, אלא דווקא במקום מיושב ופורח, נאה ומכובד. לכן כל פעילות חומרית בארץ ישראל יכולה להיות רוחנית, קדושה ונעלה. אלא שהדבר מחייב עקידה: דהיינו חיבור וצירוף, לקשור ולהדק כל מעשה לכוונתו הנכונה, למטרתו הנעלה. את הרגל – ליד, את שניהם – לראש, ואת שלושתם – לשמים. כפינו ברגבי אדמתה, וגם ראשינו בעמקי תורתה – בו זמנית. לא כפיוט מליצי, אלא כתורת חיים אמיתית ושלמה.

וישב אברהם אל נערו. הוא לא נשאר במרומי הפסגות הנאצליות. הוא הוריד את ההשראה העליונה, שאליה הגיע, מן ההר אל הנערים היושבים עם החמור. לקשור גם את החמור וגם אותם אל המזבח שבראש ההר. משימה זו קשה היא מאד, מחייבת היא את כל האדם בכל עת ובכל שעה. אך היא הנותנת לו ולחיייו בארץ משמעות אמיתית. ואתם הדבקים בה' א-להיכם חיים כלכם היום.